

Webinarserie
Het lerende kind

**Een stevige
basis voor het
jonge kind**

Noordhoff

Brengt je verder

Geef jonge kinderen een stevige basis om verder te kunnen leren

Kyra Laarveld over onderwijs en aanbod aan jonge kinderen

Als leerkracht verzamel je continu 'gereedschap' om je lessen verder te verbeteren en je leerlingen vooruit te helpen. Bij het aanvullen van die gereedschapskist helpen wij je graag! Met onze webinarserie over 'Het lerende kind' bijvoorbeeld. Kyra Laarveld is onderwijsadviseur bij Expertis, en voorheen leerkracht. In het webinar vertelt ze hoe jonge kinderen leren: onder meer door spel en fantasie, door het als leerkracht voor te doen en korte instructies te geven.

Waarom zou je jonge kinderen – kleuters en leerlingen in groep 3 – niet lekker vrij laten spelen? Kyra laat zien dat het belangrijk is om al jong een stevig leerfundament aan te leggen, zodat leerlingen gelijke leerkansen krijgen. Niet alleen nu, in het begin, maar gedurende hun hele schoolcarrière. En ja, kleuters leren door te spelen, vooral door begeleid te spelen. Begeleid spel is vele malen effectiever dan vrij spel. Leerkrachten vormen daarin de belangrijkste schakel. Zij kunnen een rijk aanbod goed afstemmen op hun kleuters en leerlingen in groep 3.

Basis voor toekomstig leren

Maar eerst vertelt Kyra wáárom gelijke leerkansen al op deze jonge leeftijd beginnen. Hoe jonger kinderen zijn, hoe sneller neurale verbindingen worden aangelegd, betoogt ze. Of in andere woorden: hoe makkelijker ze leren. Natuurlijk, leren kan altijd doorgaan, ook als tiener en daarna. Alleen kost het dan steeds

meer inspanning. Dat betekent dat je juist in die jongste jaren dat vermogen van de hersenen zo goed mogelijk wilt benutten – het vermogen om met relatief weinig inspanning veel nieuwe neurale verbindingen maken. En daar speelt de omgeving een belangrijke rol bij. De ouders en verzorgers, de leerkrachten en de school. Samen vormen zij de basis voor al het toekomstige leren.

Mattheus-effect bij kleuters: start van ongelijke leerkansen

Een belangrijke reden voor het leggen van een stevig leerfundament op jonge leeftijd is het voorkomen van het zogenaamde 'Mattheus-effect'. Dit is het effect dat rijken vaak rijker worden en armen armer. In het onderwijs betekent het dat kinderen die al een voorsprong hebben, extra profiteren van het onderwijs dat we geven. Een voorbeeld is de ontwikkeling van het fonemisch bewustzijn. Jonge kinderen met een sterk fonemisch bewustzijn hebben en houden een voorsprong: ze leren makkelijker lezen en ontwikkelen een beter tekstbegrip. Omgekeerd vraagt een zwakker fonemisch bewustzijn en een lager tekstbegrip later om meer bijsturing, tijd en inspanning

De manier van leren

Kinderen tussen de 2 en 6 jaar leren met spel en fantasie. Als leerkracht kun je handig aanhaken op dat speelse door stapsgewijs impulsen te geven en zo nieuwe concepten aan te leren. Korte instructies zijn natuurlijk wel noodzakelijk, want de spanningsboog is nog kort op die leeftijd. Kyra adviseert het GRRIM-model te volgen (zie kader).

GRRIM model

Jonge kinderen leren met korte instructies én spelenderwijs. Dat kun je het best doen volgens deze stappen van het Gradual Release of Responsibility Instruction Model (GRRIM):

1. Ik doe het voor.
2. Wij doen het samen, met z'n allen.
3. Dan doe je het in tweetallen.
4. En pas dan doe je het helemaal zelf.

De manier van leren

Jouw jonge leerlingen kunnen al 'symbolisch denken': ze snappen dat blokjes kunnen staan voor auto's. Of dat bepaalde tekens voor letters staan. Ze denken nog wel vanuit het eigen perspectief. Daarom is het belangrijk instructies eerst voor te doen – het zogenaamde 'modeling' – zodat ze je daarna kunnen imiteren. Jonge kinderen leren vooral non-verbaal. Gebruik bij je verbale instructies daarom rijke materialen en voorbeelden. En ze houden van een concreet aanbod: ze willen het liefst meteen zelf aan de slag met materialen.

Een belangrijk kenmerk van jonge kinderen is dat ze veel bewegingsdrang hebben. Door daaraan tegemoet te komen verhoog je de effectiviteit van je instructies. Ga je springen op de getallenlijn, doe dat dan ook letterlijk. En tenslotte is het belangrijk om gespreid te leren, zodat ze hun langetermijngeheugen gaan gebruiken en meer neurale verbindingen aanmaken. Bied iets nieuws – de letter T, bijvoorbeeld – eerst in de kring aan, dan in de speelhoek en via allerlei materialen, op verschillende momenten en verspreid over de dag.

Cultureel proces

Anders dan kruipen of praten is leren lezen en rekenen geen natuurlijk proces, vertelt Kyra, maar een cultureel proces. Net als fietsen. Ook dan houd je ze eerst goed vast, oefen je samen veel, om ze daarna pas los te laten. Wil je kinderen leren rekenen, dan werkt het dus niet om ze zelf te laten ontdekken hoe het moet.

hoe belangrijker ondersteuning en begeleiding is. Dat geldt zowel voor de ontwikkeling van fonemisch bewustzijn als voor getalbegrip.

Naar het strand of naar het dorp

Hoe dat speelse leren er dan precies uitziet, laat Kyra zien met foto's van een les waarin een leerkracht met haar klas oefent met het handelend splitsen van getallen. Eerst is er een kringactiviteit over dit splitsen. Omdat de klas tegelijk werkt aan het thema 'Ik ga de weg op', staat ook deze oefening in het teken van het verkeer. Op de grond ligt een plattegrond met een weg die eindigt in een splitsing. De ene kant gaat naar het dorp, de andere kant naar het strand. De leerlingen rijden hun blokjes – die autootjes representeren – over de weg, onderweg naar de splitsing. Als er 3 van de 6 auto's naar het strand gaan, hoeveel auto's gaan er nog naar het dorp? Zo leren ze spelenderwijs getallen splitsen.

Om morgen al mee te beginnen

1. Kijk naar jouw leerlingenpopulatie. Hoe komen kleuters bij jullie binnen? Wat zit er in hun rugzakje?
2. Juist de kinderen met een minder gevulde rugzak hebben veel baat bij begeleiding. Bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van hun fonemisch bewustzijn.
3. Gebruik de SLO-leerdoelen en -thema's per ontwikkelingsgebied om je aanbod op af te stemmen én te verrijken.
4. Onderscheid wat er al in je routines zit – boekjes (voor)lezen of tot 3 tellen voor ze stilzitten, bijvoorbeeld – en wat je expliciet wil aanbieden.

Webinarserie 'Het lerende kind'

Wat hebben jij en je leerlingen aan nieuw onderwijsonderzoek? In de webinarserie 'Het lerende kind' nemen we je mee. Experts delen hun inzichten en laten zien hoe jij ze toepast in de klas. Na uitzending staan onze webinars nog een week online, voor iedereen te bekijken.

Of wil je liever nog even doorpraten over spelenderwijs leren voor de jongste kinderen?

[Maak dan een afspraak met één van onze methodespecialisten.](#)

Zij vertellen je graag hoe je deze aanpak in onze methodes terugvindt.

Over Noordhoff Basisonderwijs

Bij Noordhoff maken we leermiddelen die alle kinderen een stevige kennisbasis geven. Onze leermiddelen geven ieder kind eerlijke leerkansen en een fundament om te groeien. Hierbij gaan we uit van bewezen effectieve didactiek en een heldere structuur en opbouw.

En dat passen we ook toe in onze methodes voor de jongste kinderen. Bij Getal & Ruimte Junior bijvoorbeeld bieden we een nieuw onderwerp aan kleuters aan in drie lessen. De hoofdboodschap bij GRJR is dat we voor de kleuters een nieuw onderwerp aanbieden in drie lessen:

1. In de eerste les ervaren de kinderen het rekenen met hun lijf, in het speellokaal of op het schoolplein.
2. In de tweede les gaan ze informeel rekenen met concreet materiaal, in de kring.
3. In de derde les hebben we een prachtige praatplaat voor op het digiboard (een stukje formeler dus).
4. Of kun je kleuters die daar aan toe zijn laten werken in het leerwerkboek.

Instructie en spel gaan dus hand in hand > de kern van het verhaal van Kyra

Bij SSJR leren kinderen Engelse woorden door veel voor en nadoen, maar ook door het woord aan de handeling of beweging te koppelen.

Door tegemoet te komen aan de bewegingsdrang van jonge kinderen verhoog je de effectiviteit van je instructie.

- Kyra Laarveld Wolbers